

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

Слика је направљена у архиву новог сата 1900

*Видејте 25. 1900
Поздрав!
Јован Јовановић*

НОШЊЕ ЕВРОПСКИХ НАРОДА НА СТАРИМ РАЗГЛЕДНИЦАМА

Из збирке Хусеина Чамчића

Нови Сад, 2001.

НОШЊЕ ЕВРОПСКИХ НАРОДА НА СТАРИМ РАЗГЛЕДНИЦАМА

Kraj 19. veka u Evropi znači gotovo završen proces formiranja nacionalnih država, industrijski razvoj, razvoj nauke i tehnike, nove pravce u umetnosti. Svakih nekoliko godina odražavaju se svetске izložbe na kojima se prezentuju nacionalna dostignuća u nauči i kulturi. Formiranje nacionalnih država nosilo je sa sobom i potrebu formiranja nacionalnog identiteta. Nega su činili proizvodi „duha“ nacije. U to vreme smatralo se da ovaj „duh“ najbolje čine jezik, običaji i narodno stvaralaštvo – pesma, likovna umetnost. Jezici kao bitni oblici ispoljavanja identiteta je i tradicionalna odela ili narodna nošnja. Ona predstavlja jednu izuzetnu formu stvaralaštva, gde je prisutno celokupno umetničko oblikovanje od najsitnijih detalja veša i tkanja do potpunoj utisci nošnje. Tako su narodne nošnje postale prepoznatljivo karakteristika jednog naroda.

S oblikom na potrebu da simbol identiteta nacija postanu vidne prepoznatljive, obično je odabrana reprezentativnija nošnja nekog regiona zemlje, ali je, pak, zbirna sinteza nekoliko nošnji i tako su nastali nacionalni kostimi, koji postaju deo ikonografije jedne nacije. Ovi su kostimi formirani u periodu od kraja 19. do sredine 20. veka, i ne mogu se sasvim svrstati u ono što se smatra tradicionalnom narodnom odeždom, iz koje su potekli. Njihovo potpuno umetničko oblikovanje ali i detaljni elementi postali su, na manifestnom nivou, prepoznatljivi izuzetni simboli pojedine nacije. Na latentnom, ađnom planu, nacionalni kostimi nam upućuju poruku o jedinstvu grupe koju predstavljaju, iako, u stvarnosti, narodne nošnje jedne zemlje mogu da budu raznolike do neprepoznatljivosti.

Razvoj turizma, nova prevozna sredstva, ekonomski napredak, potreba za odmorom i upoznavanjem dalekih i nepoznatih krajeva čoveka 19. i 20. veka, razvile je raznovidne oblike reklame i prezentacije turističeskog regiona. Razglednica je idealna forma vizuelne prezentacije. Ona daje mogućnost da uzorin „idealne“ stvarnosti koje je na toj predstavljala, stignu do najudaljenijih krajeva sveta. Narodne nošnje, odnosno nacionalni kostimi, postali su nezaobilazan deo informativnih sadržaja u okviru turističke ponude evropskih zemalja. Na njima je postignuta široka prezentacija „duhovnih“ sposobnosti nacije, odnosno zemlje čiji je nacionalni kostim predstavljen.

Razglednice na ovoj izložbi obuhvataju period od kraja 19. do druge polovine 20. veka. Posmatrajući ih iz današnje perspektive one nisu više samo idealizovane predstave identiteta ili turističke ponude. Sada su one i nosioći informacije o kulturnom kontekstu i epohi u kojoj su nastale. Tako ih možemo posmatrati sa nekoliko nivoa.

Umetnički pristup se menja. Na početku 20. veka težilo se individualnom umetničkom izrazu, prisutne su reprodukcije umetničkih dela sa sadržajem iz narodne tradicije – slika i grafika. Kasnije, prevladaju fotografije u boji koje u prezentaciji narodne tradicije unose prepoznatljivost klica. Tako, u stvari, možemo posmatrati promenu odnosa prema tradiciji, od umetničkih inspiracija i traženja ja simbolima identiteta do tradicije svedene na turističku ponudu.

Sadržaj razglednica je raznovrstan, ali tipičan. Predstavljene su samo nošnje, pojedinačno ili u paru, narodni običaji karakteristični za neku regiju ili narod, i često, grupne predstave nošnja, naravno u odgovarajućem ležaju. Ono što je sadržaj razglednica pružalo jesu estetizovane i idealizovane predstave. Nošnje predstavljene na njima gube onu informaciju koju imaju u tradicionalnom okruženju, gde prilagodljivo prenose poruku o polju, uzrastu, socijalnom statusu nosioca. Ova funkcija nošnje potpuno je zanemarena, odnosno gubi se u potrebi za upitnijim sadržajima.

Estetski podaci, kriterijum na kome je izložba i postavljena, svakako je najuznamljivija. Ona je i suštinska, jer nam daje mogućnost upoznavanja sa nošnjama različitih evropskih krajeva. Ali, i ovide možemo posmatrati „sliku o slici“, što je najuznamljivije ako upoređimo predstave nošnji balkanskih i evropskih naroda.

Nošnje i običaji Balkana nose crtu surovosti i egzotike (narocito na razglednicama preveć 20. veka), dok su evropske slike slađanije i idealnije, što u potpunosti odgovara našim predstavama o ovim krajevima.

Posebnu grupu čine razglednice sa nošnjama i običajima malih etničkih grupa, kao što su Lujčanin Srbi i Danci, na kojima se neguje posebnost ovih identiteta i želja za njihovim očuvanjem.

Zanimljive su razglednice sa nošnjama iz perioda i sa prostora SSSR i bivše Jugoslavije. One se idealizuju socijalizma, dakle u potrebi da se poturka, kako i racionalnosti mogu da se istužu bez istima krojom, dakle u idealizovanoj predstavi „pravda za sve“ socijalističkih društava.

Na kraju, najimobrojnija grupa razglednica je sa prostora bivše Jugoslavije, krmavne i socijalističke. Na prvika se poturka etnički identitet južnoslovenskih naroda, tada Srba, Slovenaca i Hrvata. Ilika, česta je egzotična predstava o Balkanu za likovima melanholičnih letonika i surovih naružanih muškaraca. Tek predstave severnih krajeva donose idealnije slike nošnja koje teže srednjoj Evropi. Time sasvim jasno dobijamo sliku o položaju ovih krajeva na putovima Zapada i Istoka.

Višeslojna značenja koja možemo otkrivati na zbirni razglednica sa narodnim nošnjama koja je ovide predstavljena, samo nam ukazuju na činjenicu da i u konstruktivnim oblicima stvarnosti, kao što su razglednice, možemo prepoznati slojeve realnosti, i tako razumevati prošlost, ali i tumačiti sadašnjost.

Katarina Novaković
kustos – etnolog

Nošnje iz Norveške

СРБИЈА — SERBIE

ИЗДАВАЧКА КУЛТУРА Београд

№ 31

Слика из околине Београда
Учесници Националног такмичења

Српске ношње - околна Београда

Ношње из Тирола (Аустрија)

Ношње са острва Сардинија (Италија)

Ношње Лужичких Срба

Немачке ношње са острва Хелголанд

В. Делонка

Крестовнички - Царски војнички - Војнички парад.

Руске ношње

Ношње Израела

Serbische Skizzen in der Hercegovina

Српске ношње из Херцеговине

Ношње из Бретање
(Француска)

BRETAGNE

Ношња из Норманије
(Француска)

Словачка ношња

Датска ношња

Ношња из Шведске

Ношња из Буковине
(Румунџа)

Ношња из Кадоче
(Мађарска)

Handwritten text in German, likely a description of the costume or a note about the photograph.

Ношња из Немачке

Ношња из Берна
(Швајцарска)

Handwritten text in German, likely a description of the costume or a note about the photograph.

Са благонаклоношћу и поштовањем
помињемо дародавце чијом се заслугом
овај каталог печата, а изложба
**„НОШЊЕ ЕВРОПСКИХ НАРОДА
НА СТАРИМ РАЗГЛЕДНИЦАМА”**
приказује љубитељима народног блага

Савез филателиста Србије

Новосадска млекара

Навип Фрушкогорац - Петроварадин

господин Миомир Арсић

господин Васа Малетин

Издавач: Архив Војводине Нови Сад
Аутор поставке: Весна Башић
Техничка реализација: Алексије Рачуница
Аутор текста: Катарина Новаковић
Тираж: 500
Штампа:

Komarac
print & co